

PEMUKIMAN SETAHUN SELEPAS KONGRES EKONOMI BUMIPUTERA 2024 (KEB 2024) - PEMACU 12 KLUSTER SABAH

Penemuan Utama dan Keutamaan Strategik

Dibentangkan Oleh:
Datuk Ts. Dr. Ramzah Dambul
Pengerusi Kluster Ekonomi
Bumiputera Sabah

Tarikh
23. Mei.2025

PERKONGSIAN

1. Objektif Utama Laporan
2. Ringkasan Ikhtiar Utama Pemacu 12
3. Sekilas Pencapaian PuTERA35 - Pemacu 12
4. Ringkasan Pelaksanaan Ikhtiar Pemacu 12
Sabah
5. Ringkasan Pelaksanaan Ikhtiar Pemacu 4 Sabah
6. Kesimpulan
7. Ringkasan Strategik

OBJEKTIF UTAMA LAPORAN

1

Menilai Pencapaian Setahun Pelaksanaan Inisiatif PuTERA35

Mengenal pasti isu dan cabaran yang dihadapi

2

3

Mengemukakan Cadangan Strategik Untuk Penambahbaikan Pelaksanaan Dasar Pembangunan Sosioekonomi Bumiputera Sabah

PEMACU

12

PENGUKUHAN PEMBANGUNAN SABAH & SARAWAK KE ARAH KESEIMBANGAN WILAYAH

12

TERAS

1. Meningkatkan Penyertaan Dalam Industri HGV
2. Meningkatkan Penyertaan Dalam Industri Halal & Gerakan Koperasi
3. Mengaplikasikan Kaedah Berasaskan Behavioural Insights (BI) Dalam Penggubalan Dasar Negeri
4. Memperluaskan Pendidikan Literasi Kewangan
5. Meningkatkan Penyertaan Bumiputera Sabah Dalam Bidang Keusahawanan
6. Meningkatkan Skala PMKS Bumiputera
7. Mewujudkan Tenaga Kerja Yang Kompeten dan Berdaya Saing

1. Meningkatkan Sumbangan Bumiputera Kepada KDNK Negeri & Malaysia
2. Meningkatkan & Menambah Baik Koordinasi Antara Agensi Persekutuan & Negeri
3. Menambah Baik Akses & Kualiti Capaian Internet di Seluruh Negeri
4. Memanfaatkan Sepenuhnya Pusat Sebaran Maklumat Nasional (Nadi)
5. Mengkaji Penetapan Syarat Kepada Syarikat Supaya Menyumbang & Memajukan Komuniti dan Kawasan Luar Bandar

Sekilas Pencapaian PuTERA35 - Pemacu 12

IKHTIAR

1

40%

4

10%

5

12.5%

6

21.7%

10

24.7%

11

8.8%

12

25%

IKHTIAR

2

0%

3

0%

7

0%

8

0%

9

0%

RINGKASAN PELAKSANAAN IKHTIAR PuTERA35 SABAH PEMACU 12

IKHTIAR

- **Pendanaan Khusus Keusahawanan Bumiputera Sabah**
- **Pemeriksaan Ekonomi Bumiputera (Anak Negeri & Bukan Anak Negeri)**
- **Peluang Pekerjaan Sektor Perladangan**
- **Keutamaan Kontrak Kepada Usahawan Bumiputera**
- **Pelaksanaan Pelan Jalinan Digital Negara (JENDELA)**
- **Program NADIprenneur**

ISU DAN CABARAN

- **Kekangan Akses Dana Khusus**
- **Ketidakseimbangan Antara Bumiputera Anak Negeri & Bukan Anak Negeri**
- **Kurang Minat Bumiputera Bekerja Di Sektor Perladangan**
- **Proses Pembinaan Menara JENDELA lewat**
- **Kesukaran Pengenalpastian Usahawan Luar Bandar**
- **Tahap Literasi Digital Tidak Sekata**

CADANGAN PENAMBAHBAIKAN

- **Blueprint Bumiputera Sabah**
- **Majlis Ekonomi Bumiputera Sabah**
- **Program Rintis Dana Khas**
- **Sistem Pemantauan Digital Dana & Impak**
- **Insentif & Latihan Sektor Perladangan**
- **Garis Panduan Kontrak Keutamaan Bumiputera**
- **Libat Urus Rentas Agensi (KSTI, KKTP,JTU) - Program JENDELA**
- **Digitalisasi NADIprenneur**

RINGKASAN PELAKSANAAN IKHTIAR PuTERA35 SABAH

PEMACU 4: PENCIPTAAN KEKAYAAN

IKHTIAR

- **Penubuhan Wakaf Mara Madani Untuk Pendidikan, Kebajikan & Keusahawanan**

ISU DAN CABARAN

- **Tiada Akses Kepada Dana Pembangunan Usahawan Di Sabah Melalui Saluran Negeri**
- **Ketergantungan Dana Persekutuan Tanpa Penyeleraan**

CADANGAN PENAMBAHBAIKAN

- **Dana Khas bagi Sabah**
- **Kerjasama Strategik Dengan Agensi Pusat**
- **Pelaksanaan Awal Melalui Program Rintis**
- **Mengerakkan Majlis Ekonomi Bumiputera Sabah & Pelan Strategik Pendanaan Negeri**

KESIMPULAN

Pelaksanaan pelbagai inisiatif sosioekonomi pasca KEB 2024 menunjukkan komitmen kukuh dalam memperkasa Bumiputera Sabah menerusi pendekatan yang mempertimbangkan realiti dan keperluan tempatan.

Walau bagaimanapun, pelaksanaan berhadapan dengan beberapa cabaran utama:

- **Akses pembiayaan yang terhad dan tidak menyeluruh;**
- **Ketidakseimbangan peluang antara kumpulan Bumiputera Anak Negeri dan Bukan Anak Negeri;**
- **Kekangan dari segi infrastruktur, terutama di kawasan luar bandar;**
- **Kadar penyertaan masyarakat tempatan yang masih rendah.**

Cadangan penambahbaikan yang menyeluruh dan bersifat impak tinggi termasuk:

- **Penubuhan Majlis Ekonomi Bumiputera Sabah**
- **Pembangunan Pelan Strategik Pendanaan Negeri serta Sistem Pemantauan Digital**
- **Penyediaan Blueprint Bumiputera Sabah**
- **Kerjasama strategik antara agensi pusat dan negeri**
- **Pengukuhan latihan kemahiran dan akses peluang ekonomi bagi komuniti luar bandar**
- **Pelaksanaan yang tersusun, inklusif dan berpaksikan data adalah prasyarat utama kepada kejayaan transformasi sosioekonomi Bumiputera Sabah.**

RINGKASAN STRATEGIK

Objektif Utama Laporan

- Menilai Pencapaian Setahun Pelaksanaan Inisiatif PuTERA35
- Mengenal Pasti Isu dan Cabaran yang Dihadapi
- Mengemukakan Cadangan Strategik Untuk Penambahbaikan Pelaksanaan Dasar Pembangunan Sosioekonomi Bumiputera Sabah

ISU DAN PENAMBAHBAIKAN

ISU

**JURANG
WILAYAH**

**PENINGKATAN
PELABURAN**

ISU KRITIKAL

ISU

- Kekangan dana Keusahawanan Bumiputera
- Ketidakseimbangan dasar antara Bumiputera Anak Negeri dan Bukan Anak Negeri
- Kurangnya Minat Tenaga Kerja Tempatan Dalam Sektor Perladangan
- Penyertaan Kontraktor Bumiputera yang Rendah
- Kelewatan Pelaksanaan Infrastruktur Digital (JENDELA)
- Kesukaran Capaian Usahawan Luar Bandar Kepada Program Seperti NADIprenneur.

KESIMPULAN & SYOR UTAMA

ISU

- Pelaksanaan Ikhtiar PuTERA35 Menghadapai Cabaran Struktural dan Kapasiti
- Keperluan Mendesak Untuk Penyesuaian Dasar & Pelaksanaan Berasaskan Konteks Sabah.
- Pemerkasaan Berfasa Menerusi Gabungan Dasar Bersasar dan Tindakan Pelaksanaan Tempatan Diperlukan Segera

SYOR UTAMA

- Tubuhkan Majlis Ekonomi Bumiputera Sabah
- Menyediakan Blueprint Bumiputera Sabah
- Melaksanakan Dana Khusus Sabah
- Jalankan Projek Rintis Secara Tempatan
- Perkemaskan Dasar Tenaga Kerja Sektor Ladang
- Transformasi JENDELA Secara Kolaboratif
- Perluas Program Digital dan Latihan Keusahawanan di Pedalaman

TERIMA KASIH

